

WILLIAM ZINSSER

Cum să scriem bine

Ghidul clasic pentru scriitorii
de nonficțiune

traducere din limba engleză
de Amalia Mărășescu

1. Tranzacția

O școală din Connecticut a organizat odată „o zi dedicată artelor”, iar eu am fost invitat să vorbesc despre scris ca meserie. Când am sosit, am aflat că mai exista și un al doilea vorbitor – doctorul Brock (îi voi spune), un chirurg care se apucase de curând de scris și vânduse câteva povestiri unor reviste. El urma să vorbească despre scris ca pasiune. Eram, așadar, niște experți, așa că ne-am așezat în fața unei mulțimi de studenți, profesori și părinți, toți nerăbdători să afle secretele fermecătoarei noastre munci.

Doctorul Brock era îmbrăcat într-o jachetă roșie strălucitoare, avea un aer vag boem, așa cum se presupune că arată scriitorii, iar prima întrebare i-a fost adresată lui. „Cum e să fii scriitor?”

A spus că e foarte amuzant. Că, venind acasă după o zi grea la spital, se duce drept la teancul lui de hârtie galbenă și își varsă tensiunile acolo. Cuvintele curg, pur și simplu. E ușor. Când mi-a venit rândul, am zis că scrisul nu e ușor și amuzant. E o treabă grea și dificilă, iar cuvintele rareori curg.

După aceea, doctorul Brock a fost întrebat dacă e important să rescrii. „Absolut deloc. Lăsați totul așa cum e”, ne-a spus, „întrucât, oricare ar fi forma pe care o vor lua propozițiile, ea va fi reflecția scriitorului.”

Eu am fost de părere că rescrierea este esența scrisului. Am precizat că scriitorii profesioniști își rescriu întruna propozițiile, după care rescriu ce au rescris.

„Ce faceți în zilele în care lucrul nu merge?”, a fost întrebat apoi doctorul Brock. A răspuns că se oprește din scris și lasă totul la o parte, în așteptarea unei zile în care va avea mai multă inspirație. Eu am spus că scriitorul profesionist trebuie să-și stabilească un orar zilnic și să-l respecte. Că scrisul este un meșteșug, nu o artă, și că omul care se îndepărtează de meșteșugul său pentru că nu are inspirație se păcălește singur. Plus că ajunge și falit.

„Și dacă vă simțiți deprimat sau trist?”, a întrebat un student. „Asta nu vă va afecta munca?”

„Ba da, probabil”, a replicat doctorul Brock. „Atunci merg la pescuit. Fac o plimbare.” „Probabil că nu”, am spus eu. „Dacă meseria dumneavoastră este să scrieți în fiecare zi, veți încerca să o faceți ca pe orice altă meserie.”

Un student a întrebat dacă ni se pare util să fim niște obișnuiți ai lumii literare. Doctorul Brock a mărturisit că se bucură din plin de noua lui viață

8. Unitatea

Învățați să scrieți scriind. Afirmatia este un truism, dar ceea ce-o face așa este faptul că e adevărată. Singurul mod în care puteți învăța să scrieți este să produceți în mod regulat un anumit număr de cuvinte.

Dacă v-ați angaja la un ziar unde vi s-ar cere să scrieți două sau trei articole în fiecare zi, ați deveni un scriitor mai bun după șase luni. Nu ați scrie neapărat mai bine; stilul dumneavoastră ar putea fi plin de cuvinte de umplutură și de clișee. Dar v-ați exercita capacitatea de a pune cuvintele pe hârtie, căpătând încredere și identificând cele mai des întâlnite probleme.

Până la urmă, scrisul este o chestiune ce presupune a rezolva probleme. Acestea ar putea fi legate de sursa de informare sau de organizarea materialului, de abordare sau atitudine, ton sau stil. Oricare ar fi, problema trebuie rezolvată. Uneori veți dispera încercând să găsiți soluția potrivită – sau orice soluție. Vă veți gândi: „Chiar dacă o să trăiesc nouăzeci de ani, tot nu voi ieși din încurcătura asta”. Deseori mi s-a întâmplat și mie. Dar dacă rezolv în final problema este pentru că sunt ca un chirurg la a 500-a operație de apendicită: am mai trecut prin asta.

Unitatea este ancora scrisului de calitate. Deci, mai întâi, rezolvați problema unității. Unitatea nu doar că-l împiedică pe cititor să o ia în toate direcțiile; îi satisface și nevoia subconștientă de ordine și-l asigură că totul merge bine. De aceea, alegeți dintre multele variabile și rămâneți la alegerea pe care ați făcut-o.

Una dintre alegeri este unitatea de pronume. O să scrieți la persoana întâi, ca participant, sau la persoana a treia, ca observator? Sau chiar la persoana a doua, preferata corespondenților sportivi de la Hemingway încoace? („Știați că asta trebuie să fie cea mai emoționantă încheștare între giganți pe care ați văzut-o vreodată dintr-un loc rezervat pentru presă, și nu mai erați un copilaș drăguț cu caș la gură.”)

Unitatea de timp este o altă alegere. Majoritatea oamenilor scriu în special la trecut („Mai zilele trecute am mers la Boston”), dar unii scriu bine la prezent („Mă aflu în vagonul restaurant al companiei Yankee Limited și intrăm în gara Boston”). Ce nu este bine este să schimbăm timpurile. Nu vreau să spun că nu puteți folosi mai multe timpuri; scopul lor este să permită scriitorului să utilizeze diverse gradații, de la trecut la viitorul ipotetic („Când i-am telefonat mamei din gara Boston, mi-am dat seama că, dacă i-aș

11. Nonficțiunea ca literatură

Într-un week-end, acum câțiva ani, am fost la Buffalo să vorbesc la o conferință a scriitorilor organizată de un grup de scriitoare din orașul respectiv. Femeile își luau treaba în serios, iar cărțile și articolele pe care le scriseseră erau convingătoare și utile. M-au întrebat dacă doresc să particip la un talk show la radio, mai devreme în cursul aceleiași săptămâni, pentru a face publicitate conferinței – ele aveau să fie cu gazda talk show-ului în studio, iar eu beneficiam de o conexiune telefonică în apartamentul meu din New York.

A sosit și după-amiaza respectivă și telefonul a sunat, iar gazda emisiunii a intrat pe fir și m-a salutat cu jovialitatea agresivă a celor din breasla sa. A spus că are cu el în studio trei doamne încântătoare și că este nerăbdător să afle ce credem noi despre starea actuală a literaturii și ce sfaturi avem pentru ascultătorii lui care sunt oameni de litere și au ambiții literare. Această introducere francă a căzut ca o piatră în mijlocul nostru și niciuna dintre cele trei doamne încântătoare n-a spus nimic, ceea ce am considerat că este răspunsul potrivit.

Liniștea s-a prelungit și, în final, am spus: „Cred că ar trebui să evităm pe viitor cuvinte ca «literatură», «literar» și «oameni de litere»”. Știam că moderatorului i se spusese ce fel de scriitori eram și despre ce voiam să discutăm. Dar el nu avea alt cadru de referință. „Spuneți-mi”, a zis, „cum priviți experiența literară din zilele noastre din America?” Tot tăcerea a fost răspunsul și la această întrebare. Și tot eu am spus până la urmă: „Suntem aici pentru a discuta despre meșteșugul scrisului”.

El nu a știut ce să înțeleagă din asta și a început să rostească nume de autori ca Ernest Hemingway, Saul Bellow și William Styron, pe care cu siguranță îi consideram niște giganți. Noi am răspuns că, din întâmplare, nu acestea sunt modelele noastre și am menționat nume ca Lewis Thomas, Joan Didion și Gary Wills. Nu auzise de ei. Una dintre doamne a pomenit de *The Right Thing* a lui Tom Wolfe, dar nu auzise nici de aceasta. I-am explicat că aceștia sunt scriitorii pe care îi admirăm noi, pentru abilitatea de a exploata problemele și preocupările curente.

„Dar nu vreți să scrieți nimic literar?”, a întrebat moderatorul nostru. Cele trei doamne au spus că, din punctul lor de vedere, făceau ceva ce le mulțumea. Aceasta a adus o nouă pauză în discuție, iar moderatorul a

(Deseori, podeaua este cel mai bun prieten al unui scriitor.) Citiți-le cu atenție și vedeți ce vă spun și ce tipare se formează. Vă vor spune despre ce e vorba în memoriile dumneavoastră – și despre ce nu e vorba. Vă vor spune ce este important și ce e mai puțin important, ce este interesant și ce nu, ce este sentimental, ce e neobișnuit, ce e amuzant, ce e important de urmărit și de extins. Veți începe să întrezăriți forma narativă a poveștii dumneavoastră și drumul pe care vreți să-l urmați.

Apoi, tot ce trebuie să faceți este să puneți piesele cap la cap.

25. Scrieți cât de bine puteți

Deseori sunt întrebat dacă îmi amintesc momentul când mi-am dat seama că vreau să fiu scriitor. Nu am avut o asemenea revelație; știu doar că mă gândeam că mi-ar plăcea să lucrez pentru un ziar. Dar pot sublinia o serie de atitudini pe care le-am moștenit devreme în viață și care m-au ghidat de atunci. Vin din ambele părți ale familiei, pe drumuri diferite.

Mamei mele îi plăcea scrisul de calitate și îl găsea la fel de des în ziare ca și în cărți. Deseori decupa din ziare articole și coloane care o încântau prin utilizarea elegantă a limbii, prin spiritul sau prin viziunea lor originală asupra vieții. Datorită ei am știut de la o vârstă fragedă că scrisul de calitate poate să apară oriunde, chiar și în ziarul modest, și că tot ce contează este scriitura, nu locul în care este publicată. De aceea, am încercat să scriu cât de bine am putut după standardele mele; nu mi-am schimbat niciodată stilul astfel încât să se potrivească cu dimensiunea sau presupusa educație a publicului pentru care scriam. Mama mea era, de asemenea, o femeie plină de umor și optimism, lucruri care ajută și în scriere așa cum ajută și în viață, iar un scriitor care este destul de norocos să le aibă va începe ziua cu puțin mai multă încredere.

Inițial, nu trebuia să devin scriitor. Tatăl meu era om de afaceri. Tatăl lui venise din Germania în timpul mării imigrații din 1848 cu o formulă pentru fabricarea șelacului. A construit o casuță și o fabrică pe un teren pietros aflat departe, către periferia Manhattan-ului – la intersecția actualelor Strada 59 și Bulevardul 10 –, și a pornit o afacere numită William Zinsser & Company. Mai am încă o fotografie a acelei scene pastorale; terenul coboară către râul Hudson și singura ființă vie este o capră. Firma a rămas în locația respectivă până în 1973, când s-a mutat în New Jersey.

Se întâmplă destul de rar ca o firmă să rămână în aceeași familie în aceeași zonă din Manhattan mai mult de un secol și în copilărie nu puteam

Cuprins

INTRODUCERE	5
Partea I. Principii	9
1. Tranzacția	11
2. Simplitatea	13
3. Umplutura	18
4. Stilul	21
5. Publicul	26
6. Cuvintele	31
7. Utilizarea	34
Partea a II-a. Metode	41
8. Unitatea	43
9. Argumentația și sfârșitul	46
10. Diverse	56
Partea a III-a. Forme	75
11. Nonficțiunea ca literatură	77
12. Cum să scriem despre oameni. <i>Interviul</i>	80
13. Scrisul despre locuri. <i>Articolul de călătorie</i>	91
14. Cum să scrieți despre dumneavoastră înșivă. <i>Memoriile</i>	103
15. Știința și tehnologia	112
16. Scrisul în afaceri. <i>Scrierea, parte a profesiei</i>	125
17. Sporturile	133
18. Scrisul despre artă. <i>Critici și editorialiști</i>	144
19. Umorul	153
Partea a IV-a. Atitudinile	169
20. Sunetul propriei voci	171
21. Distracție, teamă și încredere	178
22. Tirania produsului finit	186
23. Deciziile unui scriitor	191
24. Cum scriem memorii și istoria familiei	205
25. Scrieți cât de bine puteți	215
SURSE	221